

DLA András Krizsán, former Itinerant Architect, has been the Master Architect of the municipality of Pula for 25 years. His versatile record as architect covers the most diverse regions of the country; however, most of his extraordinary work is concentrated on the Balaton Uplands. He compiled the volume of the Architectural Guide to the Balaton Uplands both as a responsible Master Architect and an enthusiast of the landscape. As a co-founder of the Society for Village Development, he raised awareness of architectural and social issues abounding in small villages, settlements and the countryside in general. He is the administrator of the My Grandfather's House (Nagyapám Háza) master and apprentice programme aimed at providing practical training in popular architectural technologies to young architects in the context of building restoration. Also, he is the President of the Association of Hungarian Architects.

A pulai fotók forrása Krizsán András gyűjteménye

FŐÉPÍTÉSZEK

Pula
Krizsán András DLA

Főépítészek

Krizsán András rajza ▶

Krizsán András DLA egykori vándorépítész 25 éve Pula község főépítésze. Sokoldalú építészeti tevékenysége az ország legkülönbözőbb térségére terjed ki, alkotómunkájának kiemelkedő eredményei azonban a Balaton-felvidéken sűrűsödnek. Felelősségteljes főépítésként és a táj szerelmeként állította össze az arculati kézikönyvek hazai mintájaként szolgáló Balaton-felvidéki Építészeti Útmutatót. A Falufejlesztési Társaság társalapítójaként a szakma figyelmét az aprófalvak, a kistelepülések, a vidék építészeti és társadalmi problémái felé irányította. A máig sikerrel működő *Csütörtöki Iskola* szervezője, a *Nagyapám háza* mesterinasprogram gazdája. A települési értékvédelem és a települési környezetszépítés területén végzett munkájáért 2006-ban Kós Károly-díjjal, építészeti alkotó munkássága elismeréséül 2012-ben Ybl Mikós-díjjal tüntették ki. 2016-tól a Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke.

Krizsán András DLA (1964)

- 1986 BME Építészmérnöki Kar Vándoriskola, I. ciklus
- 2009 BME Települési Főépítész szakmérnöki képzés
- 2014 DLA fokozat, PTE Breuer Marcell Doktori Iskola
- 2016– Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke
- 1992– Pula község főépítésze
- 2011–2013 Felsőörs község főépítésze
- 2013–2015 Esztergom főépítésze
- 2008–2014 Falufejlesztési Társaság elnöke
- 2007–2010 Országos Főépítész Kollégium elnökségének tagja

- Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) elnökségének tagja
- Falufejlesztési Társaság Építész Tagozatának elnöke
- UIA Habitat Hungary munkacsoport tagja
- MÉSZ–FFT „Csütörtöki Iskola” faluszeminárium szervezője és vezetője
- Magyarországi Evangélikus Egyház Építész Bizottságának alelnöke

- 2013 Pro Architectura díj
- 2012 Ybl Miklós-díj
- 2012 Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt
- 2006 Kós Károly-díj

- A Balaton-felvidék tájba simuló népi építésze* (Cser kiadó, 2010)
- Csütörtöki Iskola* (Terc kiadó, 2013)
- Balaton-felvidéki építészeti útmutató* (NAKVI, 2014)

INTERJÚ KRIZSÁN ANDRÁS FŐÉPÍTÉSSZEL

Csóka Balázs, Terdik Bálint

képest ez nagyon egyszerű munka volt, kis szöveges résszel, termelékllettel, és a házakra vonatkozó szabadkézi látványokkal. Utólag már megmosolyogtató naivitással még azt is beleírtuk, hogy a nagyjából tíz házhelyre csak a Makona építészei tervezhetnek, ezzel biztosítva a fejlesztés egységes, faluképbe illeszkedő, hagyománykövető voltát. Ezt a mondatot természetesen – diszkriminációra hivatkozva – a Közigazgatási Hivatal jogosan törölte. El kellett hát gondolkodni azon, milyen módon érhető el mégis, hogy egy harmonikus beépítés jöjjön létre, a település léptékébe, az utcaképbe illeszkedő házakkal. Triviális megoldásként a falu úgy határozott,

> Miért éppen Pula? Volt személyes kötődése a településhez, vagy munkakapcsolatokon, netán pályázat útján nyerte el az immár negyedszázada tartó megbízást?

Az egyetem elvégzése után felvételt nyertem a Kós Károly Egyesülés által indított Vándoriskola első ciklusára. A kilencvenes évek elején éppen Makovecz Imrénél dolgoztam, amikor egyik reggel egy levél várt az asztalomon, melyet Reményi Antal, Pula község polgármestere írt a Mesternek. Ebben arra kérte őt, segítsen megtervezni az új házhelyekhez szükséges parcellázást. Makovecz Imre szerette bevonnai a fiatalokat a feladatokba, ezért megbízott, hogy vegyem hozzá a munkához. Gyerekkorom óta jól ismertem a Balaton-felvidéki tájat, hiszen Révfülöpön születtem, ezeken a belső, apró településeken azonban nem nagyon jártam. Reményi Antal polgármester úr, aki korábban a falu köztisztviselője volt, a kezdetektől támogatta és segítette munkámat. Felismerte: ahhoz, hogy a fiatalok ne hagyják el a falut, házhelyeket kell kialakítani, ahol építhetnek és családot alapíthatnak. Megcsináltuk a telekalakítást a falu központjába élkelődő egykori majorsági területre, amelyhez egy rendezési tervet is készítettünk. A mai, rettenetesen bonyolult, „Burdaszabásmintához” hasonló tervekhez

hogy a Balaton-felvidéki építészeti hagyományok védelmét egy főépítészre bizza. Így kezdődött el ez a ma már huszonöt éve tartó munka.

> Beigazolódott a polgármester elképzelése? Maradtak a fiatalok?

Ezek a falvak nincsenek könnyű helyzetben, az idegenforgalom fokozottabb érdeklődése ellenére nagyon nehéz állandó munkát találni. A gyönyörű természeti környezetben fekvő Pula településen mindössze 230 fő lakik.

> Ezek alapvetően gazdálkodó falvak?

Ezt az aprótelepülést Mária Terézia idejében alapította tíz német nemzetiségű család. Az Esterházy grófoknak éltek itt a jobbágyai, egyforma rendben kiosztott telkeken, melyeket aztán a házasságok, örökösödések révén nagyon érdekes módon osztottak tovább, hosszában, keresztben, vagy akár egy telken több épületet elhelyezve. Ennek eredményeképpen egy nagyon izgalmas, „szinkópaszerű” utcakép alakult ki. A jellemzően egytraktusos házak hol az egyik, hol a másik oldalhatáron, vagy éppen szabadon állnak. Éppen ezért igen nagy bajban voltunk, amikor a teljes településre készítettük a rendezési tervet, hiszen a mai szabályozások nem alkalmasak arra, hogy ezeket az esetlegességeket lekövezzék és kezeljék. Ezért az adottságokhoz igazodva végül konkrét házhelyeket jelöltünk ki, ahová építeni lehet. A meglévő épületállományt ugyan nem védjük le, viszont nagyon szigorúan szabályoztuk, hogy felújításkor mire kell figyelni. Ehhez a garanciát a főépítész felügyelet adta: folyamatosan, személyesen ellenőrztem minden építést.

> Mennyire aktív ez a kapcsolat? Sokszor kell manapság Pulára utaznia?

Egy ilyen kis faluban inkább csak alkalmi feladatok adódnak, évente egy-két főépítész „szemmel követés”, melyekre szívügyemként tekintek. Büszkeséggel tölt el, hogy főépítészségem alatt több olyan parasztház-felújítás történt, melynek során megőrizték az eredeti homlokzatot, a ház karakterét, miközben egy nagyon barátságos, békés, a mai igényeket kielégítő otthon született. Annak ellenére, hogy az építhetőságon sűrűn cserélődnek a kollégák, itt bevett szokás, hogy a megbízók és a tervezőkollégák előzetesen felkeresnek. Meg szoktam kérdezni tőlük, miért pont itt akarnak építkezni. A válasz rendszerint az, hogy csodaszép a falu, tiszta a levegő, változatos a természet, és gyönyörűek a régi házak. Főépítészként nem kell mást tennem ilyenkor, mint elmondani, hogy éppen ez az, amit szeretnénk megőrizni és átadni gyermekeinknek, unokáinknak.

> Terveznek-e arculati kézikönyvet Pulára, vagy ezt az ön által kezdeményezett és szerkesztett Balaton-felvidéki Építészeti Útmutató váltja ki? Hogyan készült ez a kiadvány?

Tudomásom szerint több település összefogásával, kistérségi szinten készül az arculati kézikönyv, a törvényi kötelezettségnek megfelelően, melyhez jó alapot szolgáltat a korábbi építészeti útmutató. Ez a néhány évvel ezelőtt kiadott könyv egy írországi segédlet mintájára íródott, melynek szerzőitől személyesen kértem engedélyt a hazai viszonyokra való adaptálásra. Írország, Skócia és Wales minden régiójára készült ilyen kiadvány a 2000-es évek elejétől fogva, a Cork megyét feldolgozó csapat pedig megtiszteltetésnek

vette a megkeresést. Az én életemben nem minden előzmény nélküli az útmutató. A főépítész szakmérnöki képzésen *A Káli-medence helyi értékvédelmi módszerei és tapasztalatai* volt a szakdolgozati témám, melynek folyamánként kiadásra került egy tanulmánykötet, Somogyi Győző festőművész barátom csodálatos grafikáival. A következő lépés az útmutató összeállítása volt, amely azonban nem egy tudományos munka, hanem egy didaktikusan fölépített, közérthető anyag, melyből megismerhetőek a tájegységre jellemző népi építészeti követendő értékei. Ugyanakkor ez részben a Kárpát-medencei népi építészeti egészére jellemző esszencia is, melynek jellegzetessége a földszintes, egytraktusos, nyeregtetős épület, mely szerves fejlődésen ment keresztül. Ez egy olyan archetipus, melyből a kortárs építészeti is bátran meríthet.

> Milyen volt a kiadvány fogadtatása?

Főépítészként azt tapasztaltam, hogy nemegyszer éppen erre a könyvre hivatkozva sikerült meggyőzni a tervezőt és az építtetőt. Bizony, erre felé is divatosak a tájidegen mediterrán házak..., de az útmutató birtokában a hatóság is eredményesen érvelt a hagyományos karakter mellett. Gyakran nem is az építető meggyőzésére volt szükség, hanem a tervezőt kellett szakmailag segíteni a kiadvánnyal. A szakma részéről nagyon kedvező volt a fogadtatás. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy ma már kormányprogram rendelkezik arról, miszerint túlszabályozott helyi rendeletek helyett arculati kézikönyvekkel kell segíteni a tervezők munkáját. Ez egy rugalmasabb, életszerűbb rendszert eredményez, melynek kezelésére a főépítész rendszer igazán alkalmas.